

Prikler Szilvia Beatrix

EGYETEMEK ÉS TÁJHÁZAK EGYÜTTMŰKÖDÉSE A MAGYARORSZÁGI TÁJHÁZAK KÖZPONTI IGAZGATÓSÁGÁNAK SZERVEZÉSÉBEN

Absztrakt

A tájházak speciális muzeális intézmények, melyek jellegükből adódóan a múzeumi szakma periferiáján állnak, sok esetben szakember nélkül működnek. A Magyarországi Tájházak Központi Igazgatóságának alapfeladata többek között a tájházak szakmai segítése, melynek fontos eleme a múzeumi tudományterületeken dolgozó munkatársak érzékenyítése és motiválása a tájházi munka iránt. Ezt már a felsőoktatásban résztvevő hallgatóknál érdemes elkezdni, hiszen a Kárpát-medencében található, ezer feletti tájházi intézményhez valamilyen lokális szálon szinte mindenki tud kapcsolódni. A Magyarországi Tájházak Központi Igazgatósága különböző mintaprojekteken keresztül igyekszik vonzóvá tenni a tájházi munkát a különböző szakterületek hallgatói számára. A restaurátoroknak a Magyar Képzőművészeti Egyetem Restaurátor Tanszékével közösen a Műtárgyvédelmi és Muzeológiai Mintaprojekt során, az építész hallgatóknak a Népi Építészeti Nyári Tábor alkalmával, míg a néprajz szakos hallgatóknak a Tájházi Múzeumi Gyakorlat során. A programok során a hallgatók tájházi környezetben próbálhatják ki az egyetemen megismert munkafolyamatokat, így a gyakorlat szerzése mellett valós pályaképet is kapnak.

Kulcsszavak: tájház; múzeum; felsőoktatás

Bevezetés

A műemlékek, így a népi műemlékek védelmének törvényi szabályozása az 1949-es 19. sz. törvényerejű rendelettel kezdődött, mely szabályozta a népi műemlékek védelmét, és előre vetítette a szabadtéri néprajzi gyűjtemények (tájházak) megalakítását is. A 20. század közepétől a tájházak alapítása változékony intenzitással ugyan, de folyamatos volt. Építészeti jelentősége miatt érthető, hogy a hagyományos népi építészet iránt érdeklődők és az építészek kezdték el egyre inkább felkarolni az ügyet. Ennek eredményeként a Magyarországi Tájházhálózat felkerült az UNESCO Világörökségi Várományos Helyszínek Jegyzékére (Tájházszövetség, n.d.).

Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottsága 1977 óta évente megszervezi a Békési Népi Építészeti Tanácskozást, melyen jelentős az építészek és néprajzkutatók száma, így a szabadtéri néprajzi múzeumokban dolgozóké is. A 2002 szeptemberében megszervezett konferencián már határozottan megfogalmazódott az az igény, hogy a tájházak segítésére, összefogására létrehozzanak egy civil szervezetet, melyet 2002. november 26-án Budapesten alapítottak meg Magyarországi Tájházak Szövetsége néven. A szervezetnek kezdetektől célja volt a határon túli tájházak szakmai támogatása is, illetve a szabadtéri múzeumok bevonása, melyet 2023. április 15-én tettek hivatalossá, új elnevezésük pedig Tájházak és Szabadtéri Múzeumok Szövetsége lett. Azonban az új alapszabály megtartotta

rövid névként a Tájházszövetséget (Tájházszövetség, 2023). Fontos hangsúlyozni, hogy az egyesület Kárpát-medencei hatókörű civil szakmai szervezet, a belépéssel és az éves tagdíj fizetésével lehet egyéni és jogi tagságot szerezni (ugyanakkor a nem tagok szakmai segítése szintén fontos feladat). A szervezet vezetése csapatmunkában zajlik: az elnök képviseli a szervezetet, az ügyvezető elnökkel közösen szervezi az egyesület tevékenységét, munkájukat az elnökségi és a felügyelőbizottsági tagok segítik. Az elnökségi tagok a hét magyarországi régió, a magyarországi szlovák és német közösségek, illetve a határon túli magyar közösségek képviselőiként látják el feladataikat. A Tájházszövetséghez a hazai tájházak kb. fele csatlakozott.

A szervezet elismerési rendszer kidolgozásával is támogatja a tájházak népszerűsítését és az ezen a területen dolgozók megbecsültségét. Minden évben odaítélik az Év Tájháza és az Év Tájházvezetője elismeréseket. A Szablyár Péter Emlékplakettet pedig két évente adják át életműdíjként azoknak a tájházakban vagy tájházi területen dolgozó kollégáknak, akik életüket, szabadidejüket a tájházak fejlesztésére és vezetésére, működtetésére áldozták (Bereczki et al., 2023).

A Magyarországi Tájházak Központi Igazgatósága (a továbbiakban MTKI vagy Tájházigazgatóság) a Szabadtéri Néprajzi Múzeum önállóan működő szervezeti egysége 2017. április 1-től. Fő feladata a magyarországi magyar és nemzetiségi, valamint a határon túli magyar vonatkozású tájházak, néprajzi és helytörténeti gyűjtemények szakszerű és hiteles fenntartásának, működtetésének és megújításának szakmai segítése, koordinálása. Ebbe természetesen a muzeológia minden területe beletartozik: az állagmegóvás, a műtárgyvédelem, a muzeológia, az ismeretátadás, a frontszemélyzeti munka stb., hiszen a tájházak többsége a közérdekű muzeális kiállítóhely kategóriába tartozik. Mivel a tájházak épületei népi építészeti értékűek, többségében műemlékek vagy helyi védettséggel rendelkeznek. Ezért a Tájházigazgatóság tágabb körben, igény szerint, olyan épületek esetében is nyújt konzultációs lehetőséget, ahol még nincs kiállítás, viszont már felmerült a tájház alapításának szándéka. Az MTKI munkatársainak néprajzos, muzeológiai tudását kiegészítve, a helyszíni bejárások és konzultációk során építész és restaurátor kollégák is csatlakoznak, így a szervezet átfogóbb képet tud adni a tájházak feladatokról.

Fogalmi keret

De mit is nevezhetünk tájháznak? A tájház fogalmának értelmezése az elmúlt évtizedek során többször módosult (Urbán, n.d.). A Tájházigazgatóság által elfogadott definíció alapján a *„tájházak olyan szabadtéri néprajzi gyűjtemények, amelyek jelentős népi építészeti értékű (többnyire műemléknek nyilvánított vagy egyedi helyi védelem alatt álló), helyben megőrzött épületek. Lehetnek lakóépületek, egy teljes porta építményei, műhelyek, gazdasági épületek vagy egyszerűbb ipari létesítmények. A tájházak kiállításaikban a helyben összegyűjtött és megőrzött tárgyakkal az adott település vagy tájegység hagyományos tárgyi kultúráját meghatározott időmetszet szerint, és egy-egy társadalmi rétegét megjelenítve mutatják be a nyilvánosság számára. A tájháznak legalább egy meghatározó helyisége enteriőrként berendezett kell, hogy legyen. A helyreállított és berendezett épületek egy-egy tájegységen belül a helyi népi kultúra legjellemzőbb emlékei.*

A tájház rendezvényei, az oktatás, valamint a közösségek és a településre látogatók számára nyújtott szolgáltatásai a helyi hagyományos tudás, a szellemi örökség megismerését, megőrzését és élővé tételét, a helyi, a nemzetiségi és a nemzeti identitás erősítését szolgálják. A tájházak egy része muzeális intézményi működési engedéllyel rendelkező közgyűjtemény, illetve a Világörökségi Várományosi Jegyzéken szereplő Magyarországi Tájház Hálózat tagja.” (Magyarországi Tájházak Központ Igazgatósága, n.d.-a).

A Magyarországi Tájházak Központi Igazgatóságának főbb tevékenységi körei

Az MTKI munkatársai egyfajta mentori szerepet töltenek be a tájházak életében. A Tájházigazgatóság felmérte a tájházak rendszerét, melynek eredménye egy 647 tájházi, 83 helytörténeti és 305 határon túli tájházból, összesen 1035 intézményből álló adatbázis¹ létrehozása lett, melyet a szervezet folyamatosan bővít. Az adatbázis részben publikus a Tájházigazgatóság honlapján (Magyarországi Tájházak Központi Igazgatósága, n.d.-e).

A Tájházigazgatóság mentori feladatai közé tartozik a tájházak vezetőinek és fenntartóinak képzése, ezért 2017 óta minden évben elindította a 60 órás, felnőttképzési akkreditációval rendelkező Szabadtéri muzeológiai és tájházi szakági képzését, melynek fókusz a általános tájházvezetési ismeretek átadása. 2020-ban ez kiegészült egy szintén 60 órás akkreditált Tájházi referensi képzéssel, mivel a szervezet célja egy országos referensi hálózat kialakítása, mely mintaprojektként 2023-ban indult Győr-Moson-Sopron, Vas és Veszprém megyékben, illetve bővült Szabolcs-Szatmár-Bereg megyével is. A képzésen a résztvevők a megyei referensi rendszert és az azzal kapcsolatos feladatköröket, szakmai ismereteket szerzik meg. Ez a referensi működés feltétele. Az MTKI 2024-ben a Tájházi kiállítások rendezése címmel új, kifejezetten a tájházi kiállítások megújítására, létrehozására vonatkozó ismeretek átadására fókuszáló 30 órás felnőttképzést indított a tájházak munkatársai számára. A Tájházigazgatóság tervei között szerepel még egy képzés akkreditálása tájházi ismeretátadás témában 2026 során. A képzések elsődleges célcsoportját a tájházvezetők, valamint a tájházakban szakmai tevékenységet végző munkatársak alkotják. A képzések teljesítésének feltétele minden esetben egy prezentáció megtartása, valamint egy záródolgozat benyújtása, amelyet az adott szakterület megfelelő kompetenciával rendelkező szakembere értékel. A kiemelkedő szakmai színvonalú dolgozatok számára a Tájházigazgatóság publikálási lehetőséget biztosít. A képzések népszerűségét és hiánypótló jellegét bizonyítja, hogy eddig a Szabadtéri muzeológiai és tájházi szakági képzésen 151, a Tájházi referensi képzésen 20, a Tájházi kiállítások rendezése képzésen pedig 38 fő vett részt. A képzéseket sikeresen teljesítő résztvevők tanúsítványban részesülnek.

A Tájházigazgatóság másik mintaprojekjét a Magyar Képzőművészeti Egyetem Restaurátor Tanszékével indította el *Műtárgyvédelmi és muzeológiai mintaprojekt* címmel 2017-ben. A program lényege, hogy a restaurátor szakos hallgatók egyik kurzusuk keretében évente egyszer néhány napot egy előzetesen kiválasztott tájházban töltenek,

¹ Az adatok a 2025. október 28-ai állapotot tükrözik.

ahol megismerkednek a tájházak sajátos műtárgykörnyezetével, valamint gyakorlati tapasztalatot szereznek a kockázatkezelés módszereinek alkalmazásában. A tájházak azért is kifejezetten jó helyszínek erre a munkára, mert a kockázatok felmérése és megoldása, a feladatok és tevékenységek éles helyzetben, valós környezetben, a kiállításban történnek. Ha lehetőség adódik rá, néprajz szakos hallgatókat is hívnak, akik múzeumi gyakorlatukat tölthetik a muzeológiai szempontból szintén sajátosnak tekinthető tájházban az általuk végzett műtárgyrevízió során. A projekt lehetőséget nyújt arra is, hogy a hallgatók az MTKI munkatársaival közösen javaslatot készítsenek a tájház kiállításának megújítására. 2017-ben Gyomaendrődön az Endrődi Tájházban, 2018-ban a Jószafeői Tájházban, 2019-ben a békéscsabai és a tótkomlói Szlovák Tájházban, 2020-ban a zsámbéki Szent Vendel Domborműves Népi Lakóházban, 2021-ben a Boldogi Tájházban, 2022-ben, a Hartai Tájházban, 2023-ban pedig a Nagytarcsai Múzeumi Kiállítóhelyen valósult meg a program.

1. sz. ábra: Textilek tisztítása és a talált kártevők dokumentálása
a Műtárgyvédelmi és muzeológiai mintaprojekten, Jószafeő, 2018

Forrás: Bereczki Ibolya felvétele (2018)

Az oktatást, képzést, tudománynépszerűsítést több fórumon is végzik az MTKI munkatársai, szorosan együttműködnek a Tájházak és Szabadtéri Múzeumok Szövetségével, mely civil szakmai szervezetként segíti a tájházak munkáját. A Tájházszövetség rendezvényein, konferenciáin, országos és regionális találkozóin a Tájházigazgatóság kollégái rendszeres előadók, illetve közösen szervezik meg minden év tavaszán a több alkalomból álló Tájházi Műhely workshop sorozatot, az utóbbi időben már online, melynek videói visszanezhetők az MTKI YouTube csatornáján (Magyarországi Tájházak Központi Igazgatósága, n.d.-c). Emellett a Tájházigazgatóság munkatársai több egyetemi néprajz szakos képzésben is szerepet vállalnak néhány óra vagy egész kurzus tartásával. A tájházi téma így már megjelent az Eötvös Loránd Tudományegyetem, a Szegedi Tudományegyetem, a Debreceni Egyetem és a Pécsi Tudományegyetem néprajz tanszékein.

Az ismeretek átadását szolgálja a Tájházigazgatóság 2018-ban elindított kiadványsorozata, a Tájházi TudásTár is, melynek eddig öt kötete jelent meg, további kettőnek pedig előkészítő munkálatai folynak. Az első *Tájházi TudásTár 1 Tájházaink megújítása – a kiállítási forgatókönyv* címmel jelent meg (Bereczki, 2018), a második témája pedig a fent említett Műtárgyvédelmi és muzeológiai mintaprojekt kapcsán a tájházi környezetben alkalmazható műtárgyvédelem (Fancsalszki, 2019). A harmadik kötet egy másik projekthez kapcsolódva a népi építészettel és annak gyakorlatával, az épületek állagvédelmével foglalkozik (Kmellár, 2020). A negyedik kötet a tájházi múzeumpedagógiára, tájházpedagógiára fókuszál, számos jelenlegi jó példát és gyakorlatot felsorolva (Prikler, 2020). Az ötödik kötet a Szabadtéri muzeológiai és tájházi szakági képzéseken született kiemelkedően jó dolgozatokat tartalmazza (Fancsalszki, 2021). A hatodik kötet a Kubinyi Ágoston Program monitoring tevékenysége során feltárt jó példák és gyakorlatok bemutatására törekszik majd. A kötetek digitális formában szintén elérhetők az MTKI honlapján. (<https://tajhazigazgatosag.skanzen.hu/tudastar.html>)

2018 júliusában indult a Tájházigazgatóság Népi Építészeti Nyári Egyeteme, melyet évente egy alkalommal szerveznek meg. A napközbeni gyakorlati munkát este elméleti előadások kísérik, melyek az aktuális munkálatokhoz kapcsolódnak. A rendezvényt 2024-től Népi Építészeti Nyári Tábor néven szervezik meg, de az elv és a felépítés megmaradt. A tábor alapvetően mindenki számára nyitott, legtöbb esetben építész és néprajzos hallgatók és szakemberek, illetve laikus érdeklődők a résztvevők. A tábor nem képzésként működik, így nincs értékelési rendszere, de a jelentkezők (főként a hallgatók) visszajelzései alapján a program hasznos ismereteket nyújt a további tanulmányokhoz. Éppen ezért az országos és határon túli magyar vonatkozású, kapcsolódó szakirányú tanszékek és felnőttképzési intézmények számára a Tájházigazgatóság minden esetben továbbítja az aktuális lehetőségeket. Az első évben Felpécen újítták fel a tájház számára adományozott présházpincét, mely a zsúptető cseréjét és némi falazati munkát jelentett. 2019-ben Oszkón végeztek a Hegypásztör Kör munkatársaival hasonló tevékenységet, majd a járványhelyzet miatti kényszerű szünet után 2022-ben Óbányán folytathatták a munkát, 2023 júliusában pedig az öcsödi Körös Tájházban bonyolították le a nyári egyetemet. 2024-ben és 2025-ben a Szennai Skanzenben szervezték meg a tábort, első évben egy istálló falazatát újítták meg, a második évben pedig famunkákat végeztek: két kút készült el, illetve egy istálló falazatának javítása.

A Teleki László Alapítvánnyal 2025. október végén kötött együttműködési megállapodás keretében a Tájházigazgatóságnak 2026-tól már több közös programmal és évente több alkalommal is lehetősége nyílik a táborok megszervezésére.

2. sz. ábra: Sártapasztás a Népi Építészeti Nyári Egyetemen. Felpéc, 2018

Forrás: Bereczki Ibolya felvétele (2018)

Kiterjedt adatbázisa és a népi építészetben aktív jelenléte miatt a Tájházigazgatóság a Teleki László Alapítvány által közzétett Népi Építészeti Program (Teleki László Alapítvány, n.d.) tájházak pályázóinak is hathatós segítséget nyújt. Az alapítvánnyal való együttműködés keretében a felhívások előkészítésében és az ehhez tartozó tájházi adatbázis aktualizálásában, a program információs napjainak megszervezésében is aktív szerepet vállalnak az MTKI munkatársai. Emellett a korábban évente meghirdetett Kubinyi Ágoston Programban nyertes tájházak munkálatainak monitorozását látták el 2017 és 2022 között az akkori Emberi Erőforrások Minisztériuma megbízásából. A Magyarországi tájházhálózat szerepel az UNESCO Világörökségi Várományosi Jegyzéken (Tájházszövetség, n.d.).

A népi építészet vonalán haladva a Tájházigazgatóság 2019-től Népi építészeti szakmai napokat szervez a Magyar Építőművészek Szövetségével együttműködésben a Nagypám Háza Örökségvédelmi Program keretein belül. Ennek célja, hogy a résztvevők elsajátítsák a népi építészet elméletét és gyakorlati tudását. Első alkalommal Szentendrén, a Szabadtéri Néprajzi Múzeumban került sor a találkozóra, majd az évek során az ország több pontján is: Ócsán, Turán, Veszprémben, Pálozdon, Óbudaváron, Kiskőrösön és Hartán.

A tájházak közösségének építését, a tájházhálózat erősítését az MTKI munkatársai kiemelt feladatuknak tartják, ezért minden évben országos nagyrendezvényt tartanak Szentendrén a Szabadtéri Néprajzi Múzeumban Hagyományaink vendégségben címmel. A rendezvény megvalósításában partner a Tájházszövetség, illetve a Muharay Elemér Népművészeti Szövetség is. Az esemény jó alkalmat teremt a tájházakhoz kapcsolódó közösségek találkozására, és lehetőséget biztosít arra is, hogy a nagyközönség betekintést nyerjen tevékenységükbe. A program aktív tájházak közreműködőinek száma évek óta meghaladja az ötszáz-ötszáz főt. Az MTKI minden évben egy tematika köré szervezi a programot, illetve oklevéllel köszönti az alapításuk kerek évfordulóját ünneplő tájházakat, növelve ezzel a tájházak identitáserősítő szerepét. A tájházak közösségének szimbolikus összetartozását jelzi a rendezvényen minden évben közösen elültetett almafa is.

Az MTKI kommunikációja több csatornán működik, saját önálló honlappal (<https://tajhazigazgatosag.skanzen.hu/>) rendelkezik, Facebook oldala kifejezetten aktív (Magyarországi Tájházak Központi Igazgatósága, n.d.-b). Instagram oldala nemrég indult (Magyarországi Tájházak Központi Igazgatósága, n.d.-d), YouTube csatornájára viszont már több éve folyamatosan töltik fel azokat az anyagokat, melyek a programok alkalmával elhangzanak, hogy az érdeklődők később is meg tudják nézni az előadásokat, műhelymunkákat (Magyarországi Tájházak Központi Igazgatósága, n.d. -c).

A Tájházigazgatóság előtt álló következő nagy feladat a határon túli magyar vonatkozású tájházakkal való kapcsolat még szorosabbá fűzése. Ez már a szervezet eddigi tevékenysége során is jelentős volt, mivel szinte minden rendezvényén, képzésén és műhelymunkáján jelen voltak határon túli résztvevők, de ezt még intenzívebbé szeretnék tenni. Első lépéseként Szlovákiában Galántán és Kassán, Szerbiában Topolyán és Bácsfeketehegyen végeztek az MTKI munkatársai egyeztetéseket, 2022-ben pedig Erdélyben a válaszüti Kallós Zoltán Alapítvánnyal. Emellett a határon túli konferenciákon, rendezvényeken is rendszeresen bemutatkozik a Tájházigazgatóság. A határon túli együttműködések jelentős mérföldkövét jelentette, hogy 2024-ben Székelyudvarhelyen a Hargita Megyei Hagyományőrzési Forrásközponttal közösen az MTKI négyalkalmas workshop-sorozatát valósította meg. A program a Szabadtéri muzeológiai és tájházi szakági képzés tematikáját követte, az MTKI munkatársai a tájházak vezetéséhez elengedhetetlen ismeretek adtak át a székelyföldi, főleg Hargita megyei tájházvezetőknek.

A Tájházigazgatóság legújabb vállalása a Tájházi Múzeumi Gyakorlat, melyet 2025 augusztusában szervezett meg először Vörsön. Ez tulajdonképpen a néprajz szakos egyetemi hallgatók számára kötelező múzeumi gyakorlat megvalósítása tájházi helyszínen. A kezdeményezés célja egy olyan helyzet kialakítása volt, ahol mindenki nyer:

- 1) A tájházaknak azért fontos a program, mert a sokszor elhanyagolt vagy szakember hiányában rosszul, vagy egyáltalán nem vezetett műtárgynyilvántartás rendbetétele megtörténik az elvégzett revízióval és az új tárgyak leltározásával.
- 2) Az egyetemisták számára segítség, hogy a gyakorlat során jelentős tapasztalatot szerezhetnek a gyűjteményi szerzeményezés működéséről, a gyűjtés szakmai feltételeiről, illetve a leltározás menetéről, hiszen a műtárgynyilvántartás vezetése és szakmai részletei kevésbé fókuszáltak az egyetemi oktatásban.
- 3) Az MTKI munkatársai a revíziózott és újonnan beletárolt tárgyakat mobil fényképezési műteremben digitalizálták. Az így készült jó minőségű műtárgyfotókat a készülő Kárpát-medencei tájházi műtárgyadatbázisban tervezi nyilvánossá tenni a Tájházigazgatóság. Ez szintén előnyt jelent a tájházak számára, hiszen a gyűjtemény kevésbé feldolgozott, kevésbé látható és hozzáférhető, így kevésbé vizsgált tudományos szempontokból szakmai körökben.

A Tájházigazgatóság célja, hogy a tájházi gyűjtemények publikussá és publikálttá is váljanak, bevonhatóak legyenek a tudományos kutatásokba, valamint a köz- és felsőoktatásba is. A szervezet víziója, hogy előmozdítsa a fenntartók körében a megfelelő szakirányú végzettséggel rendelkező tájházvezetők alkalmazása iránti igény kialakulását, továbbá ösztönözze a hallgatókat a tájházakban történő elhelyezkedésre.

3. sz. ábra: Leltári szám rögzítése a műtárgyakon. Vörsi Talpasház, 2025

Forrás: Döbör-Hodászi Gréta felvétele (2025)

Összegzés

A tájházak esetében a muzeális intézményi működési engedély megléte nem kötelező, de a Tájházigazgatóság javasolja megszerzését. A valóban létező intézmények mintegy kétharmada nem rendelkezik vele, amelyek pedig igen, többnyire a közérdekű muzeális kiállítóhely kategóriába tartoznak. A tájházak alapítása általában alulról, a helyi közösségtől induló folyamat, melyet egy központi személy irányít. A tárgyak gyűjtése és a kiállítás berendezése is az ő munkájuk, jó esetben megfelelő felsőfokú szakirányú képzettséggel rendelkező ember bevonásával. Ez a segítségkérés azonban sok esetben elmarad. A megnyitó utáni erősödő tárgyfelajánlásokkal és az új tárgyak kiállításba való kihelyezésével gyakran elindul a túlzásfölfodás, a kiállítás szakmai hitelessége pedig megkérdőjelezhetővé válik. Bár cél az életmód bemutatása, de bizonyos tárgytipusok magas száma miatt sokszor elveszik az életszerűség (például egy háztartásban nem használtak egyszerre nyolc vasalót, mint ahogy a tájházi kiállításokban gyakran láthatóak). Megfelelő szakember bevonása nélkül a gyűjteményezett tárgyak dokumentálása és műtárgynyilvántartásba vételének szakmai megfelelősége is sérülhet.

A közérdekű muzeális kiállítóhelyek esetében nem kötelező a fenntartónak muzeológust alkalmaznia, így sok esetben ezek az intézmények egy fős személyzettel működnek. A 376/2017. (XII. 11.) Korm. rendelet feltételeinek ugyan nem felel meg, de nem ritka a kulcsos rendszer, ahol a látogató előre bejelentkezik, vagy a tájház kapuján látható telefonszámot felhívja, és kinyitják neki a házat, esetleg tárlatvezetésben, beszélgetésben is részesül.

A tájházak sokszor az önkéntességre alapozva tudnak fejlődni, melynek dinamikája településenként eltérő lehet. Vannak helyszínek, ahol sajnos nincs közösség a tájház

mögött, vannak viszont kiemelkedően jó példák a közösségi összefogásra és működésre. Ilyen a somogyszobi Vilma Házat működtető Vilma Háza Alapítvány (Vilma-ház, n.d.) vagy a Felpéci Tájháza támogató Felpécért Alapítvány (Felpécért Alapítvány, n.d.), ahol rendezvények, múzeumpedagógiai programok szervezésében is nagyon tevékenyek, valamint a fenntartásban, a működtetésben, a tájház rendben- és tisztántartásában, de a közösségi médiában is rendkívül aktívak (Felpéci Tájház, n.d.; Vilma Háza, n.d.). Azonban az is elmondható, hogy a tájházak köré szerveződő alkalmazott vagy önkéntes közösségek nagy részénél nem törvényszerűen, de általános az idősebb korosztály dominanciája. Ebben az esetben pedig a kiállítás interaktivitása, a digitális feldolgozottság vagy megjelenés, az online kommunikáció is háttérbe szorulhat. Természetesen ebben a témakörben is vannak nagyon jó példák, mivel több tájház gyűjteménye digitalizált, anyagaikat feltöltik az országos adatbázisokba és archívumokba, valamint beszélhetünk kiemelkedően jó és átgondolt (online) kommunikációs stratégiával és tevékenységgel rendelkező tájházakról is.

A tájházi kiállítások szakmai hitelességének elérését a szakalkalmazott hiánya is gyakran akadályozza, hiszen a múzeumok legfontosabb funkcióit így nem tudják ellátni, noha közgyűjteménynek tekintjük őket a muzeális intézményi működési engedély meglététől függetlenül. Ezek a funkciók a gyűjtés, a konzerválás, a megőrzés, a tudományos feldolgozás és a bemutatás. Pedig a tájházaknak is éppen úgy érdemes működniük, mint a többi muzeális intézménynek. Ugyanakkor speciális helyzetük, szabadtéri jellegük további kihívásokat jelent. Persze az sem könnyíti helyzetüket, hogy sokszor integrált intézményként a helyi művelődési ház alá tartoznak, és az alkalmazottaknak csak munkaidejük egy részében kell foglalkozniuk a tájházzal. A tájházban dolgozónak egyszerre kell muzeológusnak, múzeumpedagógusnak, gyűjteménykezelőnek, restaurátornak, építésznek, gondnoknak és takarítónak lennie, ami valljuk be, nehéz feladat, és szinte lehetetlen ennyiféle végzettséggel egyszerre rendelkezni. A Tájházigazgatóság képzéseivel, disszeminációs és publikációs tevékenységével, mintaprojektjeivel, workshopjaival azon munkálkodik, hogy a felsorolt szakágak mindegyike kapcsán segíteni tudja a tájházak munkáját mind elméleti, mind gyakorlati szinten.

Irodalomjegyzék

1949. évi 13. törvényerejű rendelet a múzeumokról és műemlékekről. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=94900013.TVR&txtreferer=99200024.TV>
- 376/2017. (XII. 11.) Korm. rendelet a muzeális intézmények működési engedélyéről. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1700376.kor>
- Bereczki, I. (Szerk.). (2018). *Tájházi TudásTár 1. Tájházaink megújítása – a kiállítási forgatókönyv*. Szabadtéri Néprajzi Múzeum.
- Bereczki, I., Hegedűsné Majnár, M., & Kapitány, O. (Szerk.). (2023). *Tájházi közösségekkel a tájházakért – 20 éves a Tájházszövetség*. Tájházak és Szabadtéri Múzeumok Szövetsége.
- Fancsalszki, N. (Szerk.). (2019). *Tájházi TudásTár 2. Tájházaink megújítása – műtárgyvédelem tájházi környezetben*. Szabadtéri Néprajzi Múzeum.
- Fancsalszki, N. (Szerk.). (2021). *Tájházi TudásTár 5. Tájházaink megújítása – válogatott dolgozatok a tájházi képzésekről*. Szabadtéri Néprajzi Múzeum.

Felpéci Tájház (n.d.). *Home* [Facebook oldal]. Facebook. <https://www.facebook.com/Tajhaz> Letöltés dátuma: 2026. július 6.

Felpécért Alapítvány (n.d.). *Főoldal*. <https://felpecert.hu/> Letöltés dátuma: 2026. július 6.

Kmellár, V. (Szerk.).(2020). *Tájházi TudásTár 3. Tájházaink megújítása – hagyományos népi építészeti technológiák*. Szabadtéri Néprajzi Múzeum.

Magyarországi Tájházak Központi Igazgatósága (n.d.-a). *Alapvető fogalmak*. <https://tajhazigazgatosag.skanzen.hu/alapveto-fogalmak1.html> Letöltés dátuma: 2026. július 5.

Magyarországi Tájházak Központi Igazgatósága (n.d.-b). *Home* [Facebook oldal]. Facebook. <https://www.facebook.com/MTKI.Skanzen> Letöltés dátuma: 2025. október 28.

Magyarországi Tájházak Központi Igazgatósága (n.d.-c). *Kezdőlap*. [YouTube csatorna]. YouTube. <https://www.youtube.com/@magyarorszagitajhazakkozpo7376> Letöltés dátuma: 2026. július 5.

Magyarországi Tájházak Központi Igazgatósága (n.d.-d). *tajhazigazgatosag*. [Instagram profil]. Instagram. <https://www.instagram.com/tajhazigazgatosag/> Letöltés dátuma: 2026. július 5.

Magyarországi Tájházak Központi Igazgatósága (n.d.-e). *Tájházi-Adatbázis*. <https://tajhazigazgatosag.skanzen.hu/tajhazi-adatbazis.html> Letöltés dátuma: 2025. október 28.

Prikler, Sz. (Szerk.).(2020). *Tájházi TudásTár 4. Tájházaink megújítása – ismeretátadás és múzeumpedagógia*. Szabadtéri Néprajzi Múzeum.

Tájhákszövetség (2023). *A Magyarországi Tájházak Szövetsége Módosított Alapszabálya*. https://tajhazszovetseg.hu/wp-content/uploads/2024/02/Alairt_Modositott-alapszabaly-2023-apr.-15_KL_BI_kn_KA.pdf

Tájhákszövetség (n.d.). *Tájházak és a világörökség*. <https://tajhazszovetseg.hu/tajhazak-es-a-vilagorokseg/> Letöltés dátuma: 2025. november 17.

Teleki László Alapítvány (n.d.). *Népi Építészeti Program*. <https://www.telekialapitvany.hu/nepi-epiteszeti-program/> Letöltés dátuma: 2025. október 28.

Urbán, A. (n.d.). *Tájház – A fogalom (át)alakulása. A Magyarországi Tájházak Központi Igazgatósága*. <https://tajhazigazgatosag.skanzen.hu/tajhaz-a-fogalom-at-alakulasa.html>

Vilma-ház (n.d.). *A Vilma-házról*. <https://vilmahaz.hu/> Letöltés dátuma: 2026. július 6.

Vilma Háza (n.d.). *Home* [Facebook oldal]. Facebook. <https://www.facebook.com/vilmahaz> Letöltés dátuma: 2026. július 6.